Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2026, sp. zn. 31 Cdo 2821/2025, ECLI:CZ:NS:2026:31.CDO.2821.2025.1

Číslo: 62/2026

Právní věta:

Započtení zvýšené nebo snížené hodnoty toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnoty toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek (tzv. valorizace), nelze při vypořádání společného jmění podmiňovat tím, že se na něm manželé výslovně dohodnou.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.01.2026

Spisová značka: 31 Cdo 2821/2025

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: § 742 odst. 1 písm. b) o. z.
§ 742 odst. 2 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 10. 7. 2024, sp. zn. 23 Co 224/2021, a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočce v Pardubicích k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Orlicí (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 21. 5. 2021, č. j. 7 C 100/2017-520, přikázal do výlučného vlastnictví žalobce rekreační chatu č. e. 1 stojící na pozemku st. p. č. 1 v katastrálním území P. (výrok I), zamítl žalobu ohledně osobního motorového vozidla Škoda Fabia Combi (výrok II), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal motorové vozidlo Volkswagen T. (výrok III), zamítl žalobu ohledně zůstatku na stavebním spoření žalované vedeném u Raiffeisen stavební spořitelny, a. s., číslo smlouvy 1 (výrok IV), zůstatek na běžném účtu žalované

vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 2 ve výši 3 074 Kč přikázal žalované (výrok V), zůstatek na běžném účtu žalobce vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 3 ve výši 15 627,92 Kč přikázal žalobci (výrok VI), zastavil řízení ohledně konkrétně označených movitých věcí (výrok VII), zamítl „nárok žalobce ohledně vnosů ze SJM do majetku žalované, podílu na domě č. p. 1 v S.“ (výrok VIII), zůstatek na účtu penzijního spoření žalované vedeném u České spořitelny – penzijní společnosti, a. s., číslo smlouvy 4 ve výši 46 818,02 Kč přikázal žalované (výrok IX), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal stavbu bez č. p./č. e., garáž stojící na pozemku st. p. č. 1 v katastrálním území U. (výrok X), do vlastnictví žalované přikázal tyto movité věci – pračku, vysavač, lišty, koncovky, deky, polštáře, konvice, pánev, kolo, linoleum, filc pod linoleem, nábytek do dětského pokoje, notebook, sedací soupravu, nábytek do obývacího pokoje (výrok XI), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal podnik Pavel Kopsa, IČO 62040871, se sídlem Vrbová 655, Ústí nad Orlicí (výrok XII), zamítl žalobu „ohledně nároku žalované ve vztahu k nemovitostem zapsaným na LV č. 100 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., spoluvlastnickému podílu ve výši 55820/83369, a to: pozemek st. p. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 1, pozemek p. č. 2, pozemek p. č. 3, pozemek p. č. 4, a č. p./č. jednotky 5, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 27700/83369, a č. p./č. jednotky 6, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 17805/83369, a č. p./č. jednotky 7, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 7691/83369 a č. p./č. jednotky 8, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 2624/83369“ (výrok XIII), zamítl žalobu „ohledně nároku žalované ve vztahu k nemovitostem zapsaným na LV č. 200 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., a to: pozemek st. p. č. 9, jehož součástí je dům č. p. 2, pozemek st. p. č. 10, pozemek st. p. č. 11, pozemek st. p. č. 12 a pozemek p. č. 13“ (výrok XIV), žalované přikázal doplatit zůstatek úvěru ve výši 93 627,23 Kč, a to společnosti EOS KSI Česká republika, s. r. o., IČO 25117483, na kterou přešla pohledávka z titulu úvěrové smlouvy ze dne 2. 10. 2015, uzavřené mezi žalovanou jako dlužnicí a Českou spořitelnou, a. s., jako věřitelem (výrok XV), zamítl „nárok žalované vztahující se ke stavebnímu a penzijnímu spoření žalobce u společností Česká spořitelna, a. s., Komerční banka, a. s., Česká spořitelna – penzijní společnost, a. s., Stavební spořitelna České spořitelny a. s., KB Penzijní společnost, a. s., a Komerční pojišťovna, a. s.“ (výrok XVI) a „nárok žalované ve vztahu k výnosu žalobce z nemovitostí zapsaných na LV č. 100 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., spoluvlastnický podíl ve výši 55820/83369“ (výrok XVII), žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vypořádacím podílu částku 752 552,95 Kč, a to do dvou měsíců od právní moci rozsudku (výrok XVIII), a rozhodl o nákladech řízení (výroky XIX až XXI).

2. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 10. 7. 2024, č. j. 23 Co 224/2021-1129, změnil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených výrocích I, III až VI, VIII až XVIII takto: Z věcí, jež měli žalobce a žalovaná ve společném jmění manželů, připadá a) do vlastnictví žalobce: rekreační chata č. e. 1 na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území P., vozidlo Volkswagen T., zůstatek na běžném účtu vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 3, ve výši 15 627,92 Kč, stavba garáže bez č. p./č. e. na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území U., podnik Pavel Kopsa, IČO 62040871, se sídlem Vrbová 655, Ústí nad Orlicí, pozemek parc. č. st. 9, jehož součástí je stavba rodinného domu č. p. 2, pozemek parc. č. st. 10 a pozemek parc. č. st. 11, vše v katastrálním území U., b) do vlastnictví žalované zůstatek na běžném účtu vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 2, ve výši 3 074 Kč, zůstatek na účtu penzijního spoření vedeném u České spořitelny – penzijní společnosti, a. s., číslo smlouvy 4, ve výši 46 818,02 Kč, pračka, vysavač, lišty, koncovky, deky, polštáře, konvice, pánev, kolo, linoleum, filc pod linoleem, nábytek do dětského pokoje, notebook, sedací souprava, nábytek do obývacího pokoje. Žalobce je povinen zaplatit žalované na vyrovnání jejího podílu částku 2 191 617,77 Kč do šesti měsíců od právní moci tohoto rozsudku. Žaloba se zamítá v rozsahu požadavku na vypořádání zůstatku na stavebním spoření žalované vedeném u Raiffeisen stavební spořitelny, a. s., číslo smlouvy 1, společného vlastnictví ke spoluvlastnickému podílu ve výši 55820/83369 na pozemku parc. č. st. 1,

jehož součástí je stavba č. p. 1, pozemcích parc. č. 2, parc. č. 3, parc. č. 4, k budově č. p. 1, jiná stavba, postavené na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území U., v němž jsou vymezeny podle zákona o vlastnictví bytů jednotky č. 4, 5, 6, 7 a 8, pozemků parc. č. st. 3 a parc. č. 4 v katastrálním území U., toho, co bylo ze společných prostředků vynaloženo na stavební a penzijní spoření žalobce u společností Česká spořitelna, a. s., Komerční banka, a. s., Česká spořitelna – penzijní společnost, a. s., Stavební spořitelna České spořitelny a. s., KB Penzijní společnost, a. s., a Komerční pojišťovna, a. s., výnosu ze spoluvlastnického podílu žalobce ve výši 55820/83369 na nemovitostech zapsaných v katastru nemovitostí na listu vlastnictví č. 100 pro katastrální území U. a závazku vůči společnosti EOS KSI Česká republika, s. r. o., vyplývající ze smlouvy o úvěru č. 5896310863 uzavřené dne 20. 10. 2015 s Českou spořitelnou, a. s., na částku 299 999 Kč (výrok I). Dále odvolací soud rozhodl o nákladech řízení (výroky II – VII).

3. Odvolací soud rozhodoval poté, co byl jeho rozsudek ze dne 18. 5. 2023, č. j. 23 Co 224/2021-1024, zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2023, č. j. 22 Cdo 2923/2023-1077, a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

4. Pro rozhodnutí o dovolání žalobce jsou podstatné tyto závěry odvolacího soudu:

5. Podnik žalobce považoval odvolací soud shodně se soudem prvního stupně za součást společného jmění manželů (dále také jen „SJM“) na základě zjištění, že byl založen 3. 3. 1995, tedy za trvání manželství. K námitce žalobce, že podnik součást SJM netvoří, uvedl, že „skutkový závěr o tom, že podnik žalobce do SJM patří, ani jeho hodnotu, dovolací soud ve svém zrušujícím rozhodnutí nezpochybnil“, nemá proto důvod tyto otázky posoudit jinak. Dodal, že návrh žalované na vypořádání podniku byl uplatněn včas a řádně.

6. K valorizaci vnosu žalobce, který představovalo vynaložení jeho výlučných prostředků ve výši 1 027 812,70 Kč na úhradu kupní ceny za ¾ domu č. p. 2 nabytého do SJM, odvolací soud uvedl, že požadavek na valorizaci vnosu sice mohl žalobce uplatnit až po zrušujícím rozhodnutí dovolacího soudu, nemůže s ním však být úspěšný. Tvrzení ani důkaz k tomu, že se účastníci na takové valorizaci vnosu dohodli, totiž neposkytl, omezil se pouze na vyjádření nesouhlasu s právními závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1172/2022 a vyjádření svého přesvědčení, že má na valorizaci vnosu nárok i bez dohody účastníků.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále i „dovolatel“) včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

8. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že odvolací soud se odchýlil od judikatury dovolacího soudu při řešení otázek hmotného a procesního práva, nesprávně právně posoudil otázky dosud dovolacím soudem neřešené a dále, že dovolacím soudem již vyřešená otázka podmínek tzv. valorizace vnosů by měla být vyřešena jinak. Odvolacímu soudu dále vytýká, že řízení zatížil vadami, které mají za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

9. Rozsudek odvolacího soudu považuje za nepřezkoumatelný, neboť odvolací soud se v rozporu s rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1085/2023, 22 Cdo 1629/2024 a 22 Cdo 3332/2015 omezil po zrušení předchozího rozhodnutí dovolacím soudem jen na důvody, pro které byl jeho rozsudek zrušen, odmítl se zabývat novými námitkami a důkazními návrhy a v odůvodnění rozsudku se následně vypořádal jen s některými z nich. Dovolateli tak v rozporu s § 205 odst. 3, § 212 o. s. ř. a

čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod odepřel přístup k soudu a soudní ochranu.

10. Dodal, že odvolací soud rovněž uvedl, že k navrženému důkazu účetnictvím nebylo doloženo relevantní tvrzení, žalobce přitom tento důkaz předložil s cílem prokázat, že v rozhodném období žádná platba provedena nebyla, a tvrzení poskytl. Jde o opomenutý důkaz, tedy postup v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2616/2021, stejně jako neprovedený výklad vůle otce, podle kterého byla zpracována kupní smlouva, neprovedený výklad vůle žalované ohledně učinění podniku předmětem sporu, neprovedení důkazu účetnictvím k prokázání nedostatku zdrojů manželů k zaplacení ¼ domu a k tomu, že nebyly provedeny platby či výběry, neprovedení důkazu odborným vyjádřením znalce ohledně výše částky zaplacené za ¾ domu z dědictví a kontinuity plateb.

11. Dovolatel dále namítá, že odvolací soud si sám bez ustanovení znalce vyřešil odborné otázky, a to, co tvoří podnik (závod), tedy co slouží k projekční činnosti žalobce dle živnostenského listu, a co naopak slouží potřebám budovy a jednotek, které pronajímá. Odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3166/2023 a 29 ICdo 92/2020, se kterými je posouzení součástí podniku v rozporu. Za odbornou otázku považuje také „posouzení kontinuity toku finančních prostředků z dědictví až do zaplacení kupní ceny ¾ domu č. p. 2“. Odvolací soud přesto zamítl provedení důkazu odborným vyjádřením s tím, že dovolací soud problematiku již řešil, což judikatuře Nejvyššího soudu neodpovídá (odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2616/2021).

12. Otázku důkazního břemene vyřešil podle názoru dovolatele odvolací soud v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1567/2019, neboť své rozhodnutí odůvodnil tím, že žalobce neunesl důkazní břemeno ke svému tvrzení, že ¾ domu zaplatil z prostředků z dědictví, přestože neprovedl důkazy, které žalobce k prokázání takového tvrzení navrhoval (odborné vyjádření a znalecký posudek).

13. V rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu vyjádřenou rozhodnutím sp. zn. 28 Cdo 1387/2024 měl odvolací soud vyřešit otázku vázanosti soudu návrhem. Žalobce tvrdil, že darování spočívalo v zaplacení kupní ceny jeho otcem a že účastníci peníze na zaplacení neměli. Odvolací soud přesto vyzval k předložení darovací smlouvy, a vymezeného předmětu sporu se tak nedržel. Důkazy tedy hodnotil bez racionálního logického základu (odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2713/2008).

14. Otázku valorizace vnosů, kterou odvolací soud vyřešil v souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, by měl podle názoru dovolatele vyřešit dovolací soud jinak, neboť řešení přijaté v uvedeném rozhodnutí dovolacího soudu spravedlivé řešení otázky valorizace vnosu nezakládá, tato otázka by měla být předložena velkému senátu Nejvyššího soudu k jinému řešení (k nespravedlnosti a výkladovým principům odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 643/04 a IV. ÚS 1241/12). Není rovněž zřejmé, proč odvolací soud některé vnosy (zde týkající se domu č. p. 2) valorizoval a jiné (vnos do domu č. p. 1) nikoli, a jeho rozhodnutí proto nelze považovat za spravedlivé.

15. Za právní otázku, kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 6038/2017), považuje otázku posouzení podniku vzniklého za trvání bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako součásti společného jmění manželů. Má rovněž za to, že žalovaná podnik ani v tříleté lhůtě od rozvodu manželství předmětem vypořádání neučinila a že se odvolací soud nezabýval ani jeho námitkou, že podnik již neexistuje. Otázku možnosti přikázání zaniklého podniku do vlastnictví a způsobu vypořádání zbylé majetkové podstaty dovolací soud podle názoru dovolatele dosud neřešil.

16. Za dosud neřešenou právní otázku považuje dovolatel otázku posouzení příslušenství domu ve výlučném vlastnictví žalobce jako součásti podniku v SJM.

17. Otázku nezařazení věcí pořízených „z úvěru, který do SJM nespadá," do SJM vyřešil podle názoru dovolatele odvolací soud v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 85/2023).

18. Disparitu podílů považuje dovolatel za překvapivou a založenou na neprokázaných skutečnostech, které podle judikatury Nejvyššího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 2767/2019 a 22 Cdo 105/2019) důvodem pro disparitu nejsou.

19. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil jinému odvolacímu soudu, eventuelně i okresnímu soudu, k dalšímu řízení.

20. Žalovaná navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl. Rozsudek odvolacího soudu považuje za pečlivě a srozumitelně odůvodněný, odvolací soud se zabýval i novými důkazními návrhy žalobce. Podle názoru žalované bylo nasnadě, že odvolací soud se bude zabývat jen položkami, kterých se týkalo nesprávné právní posouzení, pro které bylo jeho předchozí rozhodnutí zrušeno. Právní otázky týkající se podniku byly posouzeny správně, úhradu kupní ceny domu č. p. 2 z výlučných prostředků žalobce přes opakované poučení neprokázal, bylo naopak prokázáno, že z výlučných prostředků žalobce celá kupní cena hrazena nebyla, požadavku na předložení darovací smlouvy si žalovaná není vědoma. Na valorizaci vnosu se s žalobcem nedohodla, odvolací soud proto správně k valorizaci nepřistoupil. Žalovaná vypořádání podniku včas navrhla, v souvislosti s tvrzeným zánikem podniku žalobce neuvádí žádné rozhodnutí dovolacího soudu, od kterého se měl odvolací soud odchýlit. Pokles podniku na nulovou hodnotu byl nadto způsoben ukončením podnikatelské činnosti žalobce, odvolací soud proto zohlednil hodnotu podniku ke dni zániku SJM. K příslušenství budovy se dovolací soud vyjádřil již v předchozím rozhodnutí. Dovolatel řádně nevymezuje přípustnost dovolání ani v otázce vypořádání úvěru. Nezapočítání hodnoty věcí pořízených žalovanou po zániku společného soužití bylo přesvědčivě odůvodněno.

III.
Přípustnost dovolání

21. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

22. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

23. Tříčlenný senát č. 22, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posuzování přípustnosti dovolání k závěru, že v dovolání předloženou otázku valorizace vnosů je třeba řešit odchylně od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaného pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Proto tříčlenný senát rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen

„velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní podle § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

K posouzení součásti podniku

24. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že bez ustanovení znalce vyřešil odbornou otázku, co tvoří součást podniku, tedy co slouží k projekční činnosti žalobce dle živnostenského listu a co naopak slouží potřebám budovy a jednotek, které pronajímá. Za dovolacím soudem dosud neřešenou považuje rovněž otázku posouzení příslušenství domu ve výlučném vlastnictví žalobce jako součásti podniku ve společném jmění manželů. Na vyřešení těchto otázek však není rozhodnutí odvolacího soudu založeno, neboť ten při svém rozhodnutí vycházel z toho, že rovněž samotná budova č. p. 1 je součástí podniku, který mezi aktiva SJM patří.

K nezařazení věcí pořízených z úvěru převzatého jedním z manželů bez souhlasu druhého do SJM

25. Rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí ani na vyřešení této právní otázky, neboť odvolací soud věci pořízené z úvěru převzatého žalovanou bez souhlasu žalobce po opuštění společné domácnosti do vypořádání SJM zařadil a přikázal do vlastnictví žalované.

K disparitě podílů

26. Přípustnost dovolání nezakládá ani otázka disparitního vypořádání, neboť odvolací soud se od rozhodovací praxe dovolacího soudu představované usneseními ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2767/2019, a ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019, na která dovolatel odkazuje, neodchýlil (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz). Označená rozhodnutí Nejvyššího soudu se týkají rozdělení sociálních rolí v rámci rodinných vztahů, které důvodem pro disparitu zpravidla nejsou. Odvolací soud však své úvahy vedoucí k závěru o disparitě podílů založil na skutečnosti, že věci, které disparitně vypořádal, byly pořízeny za prostředky získané z úvěru, který je povinna splácet výlučně žalovaná (k získání majetku do SJM v souvislosti s výlučným závazkem jednoho z manželů jako možnému důvodu pro disparitu podílů srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020, publikovaný pod č. 44/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3187/2021). Při určení míry disparity pak přihlédl k okolnostem, za kterých k převzetí úvěru došlo, a k povaze věcí, které byly pořízeny (vybavení domácnosti pro žalovanou i společné děti po opuštění společné domácnosti z důvodů na straně žalobce).

K otázkám spojeným s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu č. p. 2 a k opomenutým důkazům

27. Otázky spojené s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu ve vazbě na opomenuté důkazy se týkají tzv. jiné vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání shledal přípustným pro řešení otázek zařazení podniku do společného jmění manželů a valorizace vnosů) samostatně přípustností dovolání pro opomenuté důkazy; s námitkami vznesenými v souvislosti s touto otázkou se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

28. Dovolání je přípustné a rovněž důvodné pro řešení otázky zařazení podniku založeného za trvání manželství za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), ve znění účinném do 31. 7. 1998, do společného jmění manželů, neboť při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

29. Přípustnost dovolání je založena také otázkou valorizace vnosů, kterou je třeba řešit odchylně od dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaný pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

IV.
Důvodnost dovolání

K vypořádání podniku

30. Odvolací soud správně vycházel z toho, že přestože SJM účastníků je třeba vypořádat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), neboť k jeho zániku došlo za účinnosti tohoto zákona, rozsah aktiv a pasiv nabytých před 1. 1. 2014 se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Předmětem vypořádání učinil podnik založený za trvání manželství dne 3. 3. 1995.

31. Podle § 143 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném k 3. 3. 1995 (k okamžiku založení podniku) v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

32. Soudní praxe dovodila, že věcí sloužící k výkonu povolání jen jednoho z manželů je i podnik tohoto manžela (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004). Podnik náležející v době do 1. 8. 1998 do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela se k uvedenému dni, kdy nabyl účinnosti zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, nestal předmětem společného jmění manželů (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005). Přestože tedy byl podnik podnikající fyzické osoby v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obecně součástí společného jmění manželů, a nebyl tak z rozsahu společného jmění manželů vyloučen jen pro svou povahu, nemusel být vždy jeho součástí. Jestliže jeden z manželů zahájil výkon podnikatelské činnosti v poměrech bezpodílového spoluvlastnictví manželů (a podnik se jeho součástí nestal), které se následně transformovalo na společné jmění manželů, podnik se jeho součástí nestal (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 22 Cdo 2157/2020).

33. Odvolací soud se tím, zda podnik žalobce představoval věc sloužící k výkonu povolání jen jednoho z manželů, nezabýval. Jeho právní posouzení je proto neúplné, a tedy nesprávné.

K valorizaci vnosu

34. Podle § 742 odst. 1 písm. b) o. z. nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek.

35. Podle § 742 odst. 2 o. z. hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

36. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaném pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přijal a odůvodnil závěr, že hodnota toho, co ze

společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na níž byl náklad vynaložen (tzv. valorizace), jen pokud se tak účastníci dohodli.

37. Ústavní soud k problematice vnosů následně v nálezu pléna ze dne 11. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 23/24, uvedl, že zákonná úprava nahrazení vnosů při vypořádání společného jmění manželů dle § 742 o. z. je na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, založena na principu obohacení (nikoli na principu náhrady škody), a dále, že valorizaci vnosu nelze obecně podmiňovat tím, že se na ní manželé výslovně dohodnou.

38. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazná pro všechny orgány i osoby (k závaznosti nálezové judikatury Ústavního soudu srov. zejména nález pléna Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 9/06, jakož i rozhodnutí tam citovaná, a též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1330/2020, uveřejněný pod č. 13/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Toto ustanovení je třeba vykládat tak, že závazný není jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. ty jeho části, jež obsahují „nosné důvody“ (srov. například nález pléna Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 2/03, nebo nález pléna Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04). Jak přitom Ústavní soud setrvale dovozuje, právní názor obsažený v tzv. právní větě rozhodnutí Ústavního soudu je, má-li obecnou povahu, obecně závazný při řešení typově shodných případů (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 355/02, jakož i rozhodnutí tam citovaná).

39. Ústavní soud v nálezu pléna ze dne 11. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 23/24, překlenul veškerou argumentaci Nejvyššího soudu k závěru o podmíněnosti valorizace vnosů dohodou manželů o valorizaci. V souladu s předestřenými závěry Ústavního soudu dovolací soud uzavírá, že započtení zvýšené nebo snížené hodnoty toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnoty toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek (tzv. valorizace vnosů), nelze při vypořádání společného jmění podmiňovat tím, že se na něm manželé výslovně dohodnou.

40. Právní posouzení odvolacím soudem, který valorizaci dohodou manželů podmínil, je proto nesprávné.

K otázkám spojeným s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu č. p. 2 a k opomenutým důkazům

41. Vzhledem k tomu, že dovolací soud shledal rozhodnutí odvolacího soudu nesprávným pro řešení otázek zařazení podniku do společného jmění manželů a valorizace vnosů a s ohledem na to napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, jeví se nadbytečné zabývat se otázkami spojenými s namítanými vadami řízení.

42. Již pouze nad rámec dovolací soud poznamenává následující:

43. Dovolatel namítá, že se dovolací soud nezabýval odbornou otázkou kontinuity finančních prostředků získaných z dědictví, nesprávně uzavřel, že žalobce neunesl důkazní břemeno ke svému tvrzení, že kupní cena za ideální ¾ podíl na nemovitosti byla zaplacena z jeho výlučných prostředků získaných dědictvím po otci, ačkoli neprovedl důkazy k prokázání této skutečnosti, a tyto důkazy tak opomněl, stejně jako důkazy k prokázání toho, že účastníci nedisponovali prostředky k zaplacení ceny za ¼ nemovitosti. Odvolací soud se však výší prostředků uložených na bankovním účtu, ze kterého byla hrazena cena za ideální ¾ nemovitostí, jejich původem i výší platby podrobně zabýval

už ve svém předchozím rozhodnutí a dospěl k závěru, že v době, kdy byla kupní cena ve výši celkem 2 000 000 Kč hrazena, byly na účtu žalobce prostředky použité na úhradu kupní ceny, které pocházely z dědictví po jeho otci, jen ve výši 1 027 812,70 Kč. Z tohoto skutkového zjištění vycházel i v napadeném rozhodnutí a neunesení důkazního břemene žalobci v tomto směru nevytýkal.

44. Na neunesení důkazního břemene ve vztahu k tvrzení žalobce o úhradě kupní ceny prostřednictvím daru jeho otce založil odvolací soud závěr o tom, že ¼ stejné nemovitosti nabyli účastníci do SJM. Odvolací soud sice uvedl, že žalobce nepředložil darovací smlouvu, vycházel ale z toho, že žalobce přes výzvu a poučení neprokázal samotné darování spočívající v zaplacení kupní ceny za ¼ nemovitosti. Darování prostřednictvím zaplacení kupní ceny přitom bylo součástí tvrzení žalobce, výzva k prokázání darování proto z rámce vylíčeného skutkového děje nevybočuje. Důkaz účetnictvím byl navržen k prokázání jiné skutečnosti, než k darování prostředků na zaplacení ¼ kupní ceny (nedostatek prostředků a neprovedení plateb), a nemůže tak jít o opomenutý důkaz ve vztahu k tvrzení žalobce o darování.

45. Rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

46. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně znovu přezkoumá. V souladu s § 212a odst. 1 o. s. ř. se bude zabývat všemi přípustnými odvolacími námitkami, nikoli jen právními otázkami, u kterých mu dovolací soud nesprávné právní posouzení vytknul. Nejvyšší soud je vázán dovolacími důvody a rozhodnutí odvolacího soudu může přezkoumat jen z důvodu řádně vymezeného v dovolání (§ 242 odst. 2 o. s. ř.). Pouze z toho, že nesprávné řešení určité právní otázky dovolací soud v kasačním rozhodnutí odvolacímu soudu nevytýká, nelze proto dovozovat, že byla taková právní otázka odvolacím soudem vyřešena správně.

47. Vysloveným právním názorem dovolacího soudu je odvolací soud vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).